

CENTRUM PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENČIE

Mierová 1, 934 01 Levice

Č. tel: 036/6312 903

e-mail: ppplevice@mail.t-com.sk

www.cpppaplevice.sk

Prevenčia násilia páchaného na deťoch

Deti potrebujú pre svoj zdravý vývin fyzické a emocionálne bezpečie. Život bez strachu, v bezpečí, je ich základným právom. Zodpovednosť za prevenciu a riešenie násilia na deťoch je vecou všetkých dospelých.

Násilie je každá forma ubližovania, prejavu nadvlády, zneužívania moci, vyhrážania, fyzického, sexuálneho a psychického nátlaku. Násilie páchané na deťoch je o to závažnejšie, že dieťa sa nevie brániť. Násilie nie je možné ospravedlňovať.

Násilie páchané na deťoch v sebe zahŕňa formy: fyzického týrania, psychického týrania, zanedbávania, sexuálneho zneužívania a zvláštne formy.

Fyzické týranie - fyzicky zraňujúce konanie namierené proti dieťaťu. Zvyčajne je sprevádzané zraneniami ako podliatiny, popáleniny, zlomeniny, otravami a pod..

Psychické týranie - zahŕňa také správanie osôb, ktoré nepriaznivo pôsobí na psychický, citový vývoj a správanie dieťaťa (napr.: ubližovanie dieťaťu zo strany rodičov alebo iných osôb opakovaným odmietaním dieťaťa, ponižovaním, zastrášaním, obmedzovaním jeho slobody pohybu a kontaktov s okolím, zneužívaním vo svoj prospech, učením názorov a spôsobov správania, ktoré odporujú morálke spoločnosti, znevažovanie, zosmiešňovanie, nečakané telefonáty, prenasledovanie, nezmyselné príkazy a pod..)

Zanedbávanie - akútne a vážne ohrozenie dieťaťa nedostatkom starostlivosti a podnetov dôležitých pre jeho zdravý fyzický a psychický vývoj, opustenie dieťaťa alebo neschopnosť rodiča alebo fyzickej osoby, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti alebo nahrádzajúcej starostlivosti rodičov, chrániť ho pred akýmkoľvek nebezpečenstvom.

Sexuálne zneužívanie - nevhodné vystavenie dieťaťa sexuálnemu kontaktu, činnosti či správaniu. Zahŕňa akékoľvek sexuálne dotýkanie, styk či vykorisťovanie kýmkoľvek, komu bolo dieťa zverené do starostlivosti, alebo kýmkoľvek, kto dieťa zneužíva. Sexuálne zneužitie môže byť kontaktné a nekontaktné.

Násilie páchané na deťoch je spájané so **syndrómom CAN**, ktorý je odvodený zo začiatočných písmen anglického slovného spojenia *Child Abuse and Neglect*, ktorým sa začalo označovať zlé zaobchádzanie s dieťaťom, ako aj zanedbanie starostlivosti a neskôr aj sexuálne zneužívanie dieťaťa.

Zvláštne formy syndrómu CAN: Münchhausenov syndróm, rituálne zneužívanie detí, systémové týranie, organizované zneužívanie detí a sexuálny turizmus, sexuálne obťažovanie medzi vrstovníkmi, komerčné sexuálne zneužívanie detí, obchodovanie s deťmi.

Spojenie zneužívania s komerciou a organizovaným zločinom bolo nazvané **komerčným sexuálnym zneužívaním, či vykorisťovaním detí (CSEC - Commercial Sexual Exploitation of Children)**. Definícia CSEC – každé využitie dieťaťa pre sexuálne účely za finančnú či inú odmenu. Komerčné sexuálne zneužívanie detí je trestným činom. Tri najzávažnejšie typy CSEC:

CENTRUM PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENČIE

Mierová 1, 934 01 Levice

Č. tel: 036/6312 903

e-mail: ppplevice@mail.t-com.sk

www.cpppapplevice.sk

- **obchodovanie s deťmi** - akákoľvek transakcia, na ktorej základe je dieťa predané jednou osobou alebo skupinou osôb a to za úplatu alebo poskytovanie iného plnenia
- **detská prostitúcia** - využívanie detí pri sexuálnych aktivitách za úplatu alebo poskytovanie iného plnenia
- **detská pornografia** - akýkoľvek zvukový alebo obrazový materiál, ktorý používa deti v sexuálne implicitnom kontexte

V **prevencii sexuálneho zneužívania** pomáha: dostatočná a veku primeraná informovanosť o láske a sexualite, preventívne aktivity formou interaktívnych a sociálnych hier realizovaných v škole. Informované dieťa vie vďaka tomu rozoznať zámery útočníka a dokáže na sexuálny útok primerane reagovať.

Dôležitá je **rodičovská výchova - pozitívne rodičovstvo**

- Pozitívne rodičovstvo: správanie rodičov založené na najlepšom záujme dieťaťa, ktoré je výchovné, posilňujúce a nenásilné a ktoré poskytuje uznanie a vedenie vrátane stanovenia hraníc umožňujúcich plný rozvoj dieťaťa. Prínos: ochrana detí pred fyzickými a psychickými trestami.
- Ochranné faktory na strane dieťaťa: dostatočné sebavedomie, dobré sociálne zručnosti, aktívne copingové mechanizmy, dostatok záujmov a koníčkov.
- Ochranné faktory na strane rodičov a rodiny: bezpečné pripútanie sa s deťmi, podporujúce rodinné prostredie, domáce pravidlá a monitorovanie dieťaťa, orientácia na prosociálne správanie, stabilný vzťah rodičov s deťmi

K základným prvkom budovania pozitívneho vzťahu medzi rodičmi a deťmi patrí:

- vzájomný rešpekt
- spoločná zábava
- povzbudenie
- prejavovanie lásky

Deti a domáce násilie

Domáce násilie sa odohráva sa na miestach, kde nie je verejná kontrola. Obeť je v priebehu napádania izolovaná od možnosti akejkoľvek pomoci zvonka. Často býva utajené aj dlhodobo.

Tri fázy domáceho násillia:

1. **fáza: vystupňovanie napätia** - tejto fáze predchádza dusno a napätie. Násilník vyvoláva hádky, žiarlivostné scény, kritizuje, zosmiešňuje a ponižuje obeť slovne, alebo sa jej vyhráža. Snaha obeť predísť násilliu sa demonštruje ako úslužnosť a ochota, obeť si nevedomuje, že problém je na strane partnera, vinu za konflikt pripisuje sebe a verí, že konflikt je vyprovokovaný jej správaním sa;
2. **fáza: samotný akt násillia** - násilník časom stráca kontrolu a prepuká násillie psychické a fyzické;
3. **fáza: odprosovanie, ospravedlňovanie sa násilníka, zvaľovanie viny na ostatných** - kvetiny, darčeky na uzmiernenie, odprosovanie na kolenách, plač, sľuby, že sa to už nebude opakovať;

Tieto obdobia sa v násilnom vzťahu opakujú. Mení sa intenzita týrania, tiež pomer trvania jednotlivých fáz. Väčšinou sa skracaie fáza „rodinného pokoja“ a predlžuje sa fáza týrania a vytvárania napätia.

CENTRUM PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENČIE

Mierová 1, 934 01 Levice

Č. tel: 036/6312 903

e-mail: ppplevice@mail.t-com.sk

www.cpppapevice.sk

Domáce násilie poškodzuje deti na celý život. Tieto deti bývajú úzkostné, neurotické, často sa u nich vyskytujú psychosomatické choroby, problémy v učení, v správaní, značná časť z nich máva podobné problémy aj vo svojich partnerských vzťahoch v dospelosti.

Je dôležité:

- zveriť sa blízkeho okoliu
- vyhľadať kontakt s odborníkom

Významnú úlohu zohráva primárna prevencia – podpora a rozvoj dobrého štýlu života, ovplyvňujúceho zdravé fungovanie rodiny a výchova rodičov k plnej zodpovednosti za svoje deti.

Rizikové faktory - faktory indikujúce možné ohrozenie dieťaťa násilím, sú napr.:

- páchanie násilných trestných činov a priestupkov osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- agresívne správanie sa osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- podozrenie na drogovú závislosť osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- záhaľčivý život - žobranie, hazardné hry, prostitúcia, alkoholizmus osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- krízové situácie v rodine, ktoré môžu súvisieť s násilím alebo násilie spôsobiť,
- znížená úroveň starostlivosti o dieťa - špinavé, roztrhané oblečenie, často zanedbaná hygiena dieťaťa, dieťa nemá pripravené desiaty, nemá zaplatené ani inak zabezpečené obedy,
- neabsolvovanie preventívnych zdravotných prehliadok, nedodržiavanie predpísaných postupov liečby,
- výchovné problémy dieťaťa;

Ak je výsledkom posúdenia rizikových faktorov a príznakov možného násillia podozrenie, že dieťa je ohrozené násilím, je nevyhnutné toto podozrenie bezodkladne ohlásit' orgánom činným v trestnom konaní a orgánu SPODaSK (orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately).

Pedagogickí a odborní zamestnanci

Ako profesionáli pracujúci s deťmi potrebujú mať základný prehľad o problematike, aby mohli byť nápomocní nielen pri prevencii, ale aj pri včasnej identifikácii prípadného násillia páchaného na deťoch. Je tiež rovnako dôležité, aby sa ho sami nevedome nedopúšťali.

Po odhalení prípadu násillia sa úloha pedagóga, resp. odborného zamestnanca nekončí. V prípadoch, kedy ostávajú s dieťaťom v kontakte, je potrebné:

- venovať zvýšenú pozornosť príznakom možného prehlbovania násillia na dieťati
- zároveň klásť dôraz na podporu dieťaťa
- vo všetkých fázach vyučovacieho procesu dôkladne zohľadňovať okolnosti, v ktorých sa dieťa nachádza

CENTRUM PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENČIE

Mierová 1, 934 01 Levice

Č. tel: 036/6312 903

e-mail: ppplevice@mail.t-com.sk

www.cpppaplevice.sk

- intenzívne komunikovať so zákonnými zástupcami dieťaťa, prípadne s orgánom SPODaSK, orgánmi činnými v trestnom konaní, obcou, prípadne subjektmi, ktoré vykonávajú v súvislosti s dieťaťom, resp. jeho rodinou, opatrenia SPODaSK.

Najdôležitejšia je prevencia a skorá intervencia - čím skôr sa páchanie príslušných trestných činov preruší, tým je väčšia šanca obeť na obmedzenie negatívnych následkov na zdraví a najmä u detských obetí aj na psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine.

Legislatívny rámec inštitucionálnej ochrany detí pred násilím tvoria Ústava Slovenskej republiky, zákony a ostatné všeobecné právne predpisy, medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 24 z 15. januára 2014 schválila **Národnú stratégiu na ochranu detí pred násilím a zriadenie Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch** ako samostatnej organizačnej súčasti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch plní v spolupráci a koordinácii s určenými zástupcami rezortov zodpovedných za politiky na ochranu života a zdravia detí úlohy národného koordinačného rámca pre riešenie násilia páchaného na deťoch a zabezpečuje úlohy koordinátora pre vykonávanie Dohovoru o právach dieťaťa.

Užitočné linky a stránky:

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie: 0800 212 212

(bezplatná non-stop linka pre ženy zažívajúce násilie)

Linka detskej istoty (nonstop): 116 111

www.detstvobeznasilia.gov.sk

www.centrumslniecko.sk

www.bezmodrin.sk

www.ldi.sk

Použité zdroje:

A. Kopányiová, Š. Matula, E. Smiková, Z. Vojtová: Nie si na predaj, VÚDPaP, Metodická príručka pre prácu s deťmi ako obeťami násilia s dôrazom na prevenciu ich komerčného sexuálneho zneužívania, vytvorené a vydané s podporou MZ SR

E. Vaníčková, K. Provazník, Z. Hajd-Mousová, J. Spilková: Sexuální násilí na dětech, vyd. Portál, Praha, 1999

<http://detstvobeznasilia.gov.sk/>

www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/NKSpreRPNnD/

<http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/narodna-strategia-ochranu-deti-pred-nasilim.pdf>

<http://www.employment.gov.sk/files/skolenie/koordinacna-prirucka-verzia-tlac.pdf>

Spracovali: PhDr. Lívia Danová, Mgr. Viera Matulová, CPPPaP Levice